

Fecr Yayınları: 545

HERMETİZM VE GNOSTİZİZM
–Tarihsel Seyir, Ana Fikirler–

Dr. Hamdi YALÇIN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: (0312) 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Haziran 2022

ISBN: 978-625-8005-91-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HERMETİZM VE GNOSTİSİZM

-Tarihsel Seyir, Ana Fikirler-

Dr. Hamdi YALÇIN

Ankara 2022

Dr. Hamdi YALÇIN

1990 yılında Diyarbakır'da doğdu. 2009 yılında Diyarbakır Merkez İmam-Hatip Lisesinden, 2013 yılında Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kelam Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaya hak kazandı. 2016 yılında *Said Nursi'de Şer/Kötülük Problemi* adlı tezle yüksek lisansını bitirdi. 2017 yılında Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora başladı. *Cevheretü't-Tevhid Şerhlerinde Mu'tezile Eleştirisi* isimli doktora çalışmasını tamamlayarak 2021 yılında doktor unvanını aldı. Arapça ve orta düzeyde İngilizce bilen yazarın, yayımlanmış kitap ve çeşitli dergilerde makaleleri bulunmaktadır. 2014 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nda İHL Meslek dersleri öğretmeni olarak başladığı görevine, hâlen devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----7

BİRİNCİ BÖLÜM

HERMETİZM ve GNOSTİSİZM -----9

1.1. Hermetizm ve Gnostisizm'in Tarihsel Seyri -----11

1.2. Hermetizm ve Gnostisizm'in İslâm Düşüncesindeki
Uzantısı Olarak İrfâniyye -----28

1.2.1. Tedvin Asrı ve Epistemolojik Oluşumlar -----28

1.2.2. Beyân -----32

1.2.3. Burhân -----36

İKİNCİ BÖLÜM

HERMETİZM VE GNOSTİSİZM'DE ANA FİKİRLER--41

2.1. Tanrı -----43

2.2. Âlem-----47

2.3. İnsan-----50

SONUÇ-----55

KAYNAKÇA -----57

ÖN SÖZ

Hakikat bilgisini elde etme problemi, bütün inanç sistemlerinin insana yönelik faaliyetleri ve öğretilerinin temelini oluşturmaktadır. Birçok dinsel gelenekte, hakikatin kaynağı ve kökünün vahiy olduğu iddia edilirken; bazı inanç ve dinlerde ise vahyi bilgi dışlanmakta, bunun yerine sezgisel bilgi ya da salt akıl kabul edilmektedir. Söz konusu sezgisel bilgi, entelektüel ve teorik bir bilgi değil, kişiyi kurtuluşa götüren gnostik/irfânî bir bilgiyi ifade etmektedir. Yaşadığımız evrene yabancı bu bilgi, ani bir aydınlanma sonucu kişiye hakikat âleminde bir aracı/kurtarıcı vesilesiyle iletilmektedir. Gnostik/irfânî bilgiye ulaşabilmek için seçilmiş olmakla birlikte aynı zamanda sağlam bir inanca ve sıkı bir dinsel yaşantıya sahip olmak gerekmektedir.

Gerek muhteva gerekse kaynak açısından hayli zengin olan Hermetizm ve Gnostisizm konusunu kısa ve öz bir şekilde ortaya koymaya çaba gösterdik. Bu bağlamda konunun sade bir üslup ve tüm yönleriyle ortaya konulmaya çalışılması, eserimizin fizikî yapısı ve keyfiyetini belirleyen en temel iki unsur olmuştur.

Çalışmamızda, genel anlamda Hermetizm ve Gnostisizm'in tarihsel seyri, mahiyeti, bu akımın özellikle İslâm dünyasındaki temsilcileri ve bütün gnostik gelenekte ortak bir paydaya sahip olan ana fikirlerine değinmeye gayret ettik.

Bu çerçevede iki bölümden müteşekkil çalışmamızın birinci bölümünde, Hermetizm ve Gnostisizm'in tarihî süreci,

menşei, öne çıkan bazı fikirlerini ana hatlarıyla incelemenin yanı sıra İslâm düşüncesindeki uzanımı ve iz düşümü olan irfânî düşünceye ve etrafında şekillenen epistemolojik oluşumlara da temas ettik.

İkinci bölümde ise bütün gnostik dinsel gelenek ve kültürlerde hâkim olan ana fikirlere temas ettik.

Bu çalışmamızla, Gnostisizm'in, sadece dinî bir geleneğin, inancın değil, aslında ortak bir insanî çabanın ürünü ve en az üç bin yıllık bir geleneğin uzantısı olduğunu ortaya koymaya çalıştık.

Hamdi YALÇIN
Diyarbakır 2022